

Ralph Akkermans

Coördinator grondverwerving en onteigening

Provincie Noord-Brabant

Onteigeningsprocedure onder Omgevingswet

Provincie Noord-Brabant

“Het is gelukt zonder onteigening, maar zonder onteigening was het niet gelukt!”

uitspraak van een projectleider in project waar doelen ten behoeve van Natura 2000 zijn gerealiseerd.

Inhoud presentatie:

- Onteigening: wat is het?
- Terugblik 2016 - heden
- de Omgevingswet
- Gevolgen voor provincie

Aan de slag met de
Omgevingswet

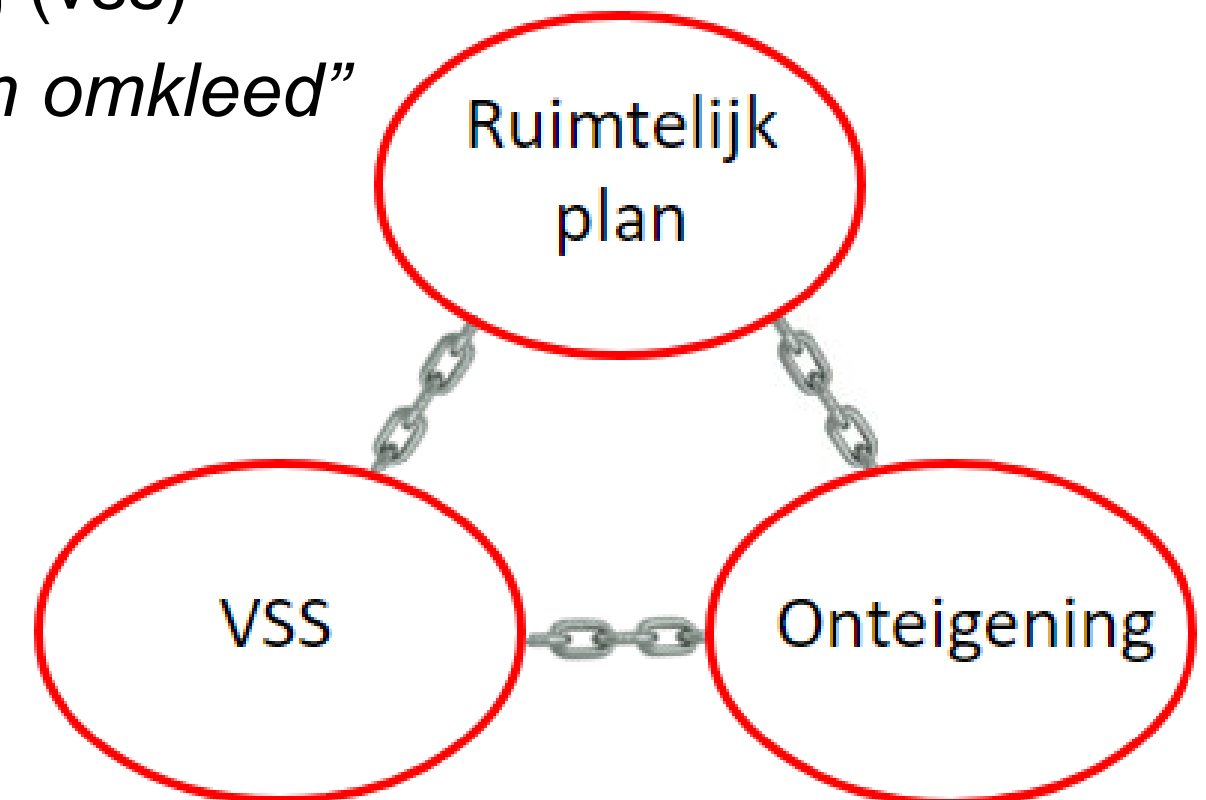
Onteigening (wat is het?)

Instrument (geen doel!)

- In te zetten door overheid
- Zekerheid over realiseren opgave
- Minnelijke verwerving met **in uiterste geval** ontnemen van eigendom
- Tegen vooraf verzekerde (volledige) schadeloosstelling (vss)
- Vastgelegd in Onteigeningswet (1851) “*met waarborgen omkleed*”

Samenhang (onlosmakelijk geheel)!

- Bestuurlijk voornemen tot onteigening
- Beoordeling ruimtelijk plan (RvS)
- vss zonder onteigening = ongeoorloofde staatssteun

Bestuurlijke basis:

Nota grondbeleid 2022 (GS 19-7-2022)

(PS besluit [14/22](#): Hoofdstukken 4, 5 & 6):

Onteigenen voor:

- Infrastructurele werken
- Natura 2000 1^e en 2^e tranche
- Laatste percelen in NNP

Overige beleidsonderdelen dus altijd via PS

Onteigening door provincies voor opgaven

- Voor natuur schaars ingezet in Nederland:
  - Hedwigepolder (Zeeland)
  - Krimpenerwaard (Zuid-Holland)
  - Diefdijk-zuid (Overijssel)
  - Peelvenen (Noord-Brabant)
  - ...
- En dat terwijl dit voor infrastructuur “*heel normaal*” is

Waarom onteigening?

Voordelen

- Vooraf duidelijkheid en zekerheid over te realiseren doelen
- Vooraf verzekerd recht op **volledige** schadeloosstelling (vss) voor grondeigenaar
- Noodzakelijk dat overheid vooraf dus goed afweegt wat ze wil
- Geen onnodig lange en onzekere trajecten

Onteigening de cijfers

Onteigeningswet

Omgevingswet

*Minnelijke verwerving (doorlopend)
met volledige schadeloosstelling,
vooruitlopend op mogelijk onteigening*

Vonnis

Beschikking onherroepelijk
en voorlopig vonnis

Dagvaarding

verzoekschrift

Koninklijk Besluit

Bekrachtigde onteigeningsbeschikking

Verzoekbesluit onteigening

Ontwerp beschikking

Ruimtelijk plan: vaststellen

Minnelijke verwerving (vss)

*Zelfrealisatie, Grondruil,
Aankoop (maatwerk)*

Minnelijke grondverwerving obv marktwaarde

Onteigening de cijfers

Projecten sinds 2016 provincie Noord-Brabant

	Infra	Natuur (N2000)
<i>Aantal projecten met inzet onteigeningsinstrument</i>	16	6
Aantal grondeigenaren	350	161
Verzoek om Koninklijk Besluit (aantal eigenaren)	64	42
Dagvaarding (aantal eigenaren)	9	7
Onteigening (aantal eigenaren)	9	2

Onteigening

“Het is gelukt zonder onteigening, maar zonder onteigening was het niet gelukt!”

“Conclusie”:

- duidelijkheid (en zekerheid) over gebiedsopgave;
- minnelijke verwerving met als sluitstuk onteigening (“Stok achter de deur”)
- Maximale financiële compensatie (volledige schadeloosstelling);
- uiterste inspanning om er uit te komen (ter voorkoming van onteigening).
- Overheid en grondeigenaar zijn gedwongen tot serieuze onderhandelingen
- In (heel) veel gevallen lukt het zonder daadwerkelijke onteigening

Nieuwe procedure via Omgevingswet:

- Omgevingswet - de veranderingen
- Gevolgen voor provincie

Aan de slag met de
Omgevingswet

Aanleiding: de komst van de Omgevingswet

- Per 1-1-2024 Omgevingswet
- Ontheiëningswet (1851) gaat over in Omgevingswet
- Doel: van “verouderd” recht naar Awb-procedure (“*sneller en beter*”)
- Verschillen op hoofdlijn:

Was (Ontheiëningswet):

Provincie verzoekt Kroon
om ontheiëning;
Koninklijk Besluit

Toets door RvS

Geen beroep mogelijk

Nieuw (Omgevingswet):

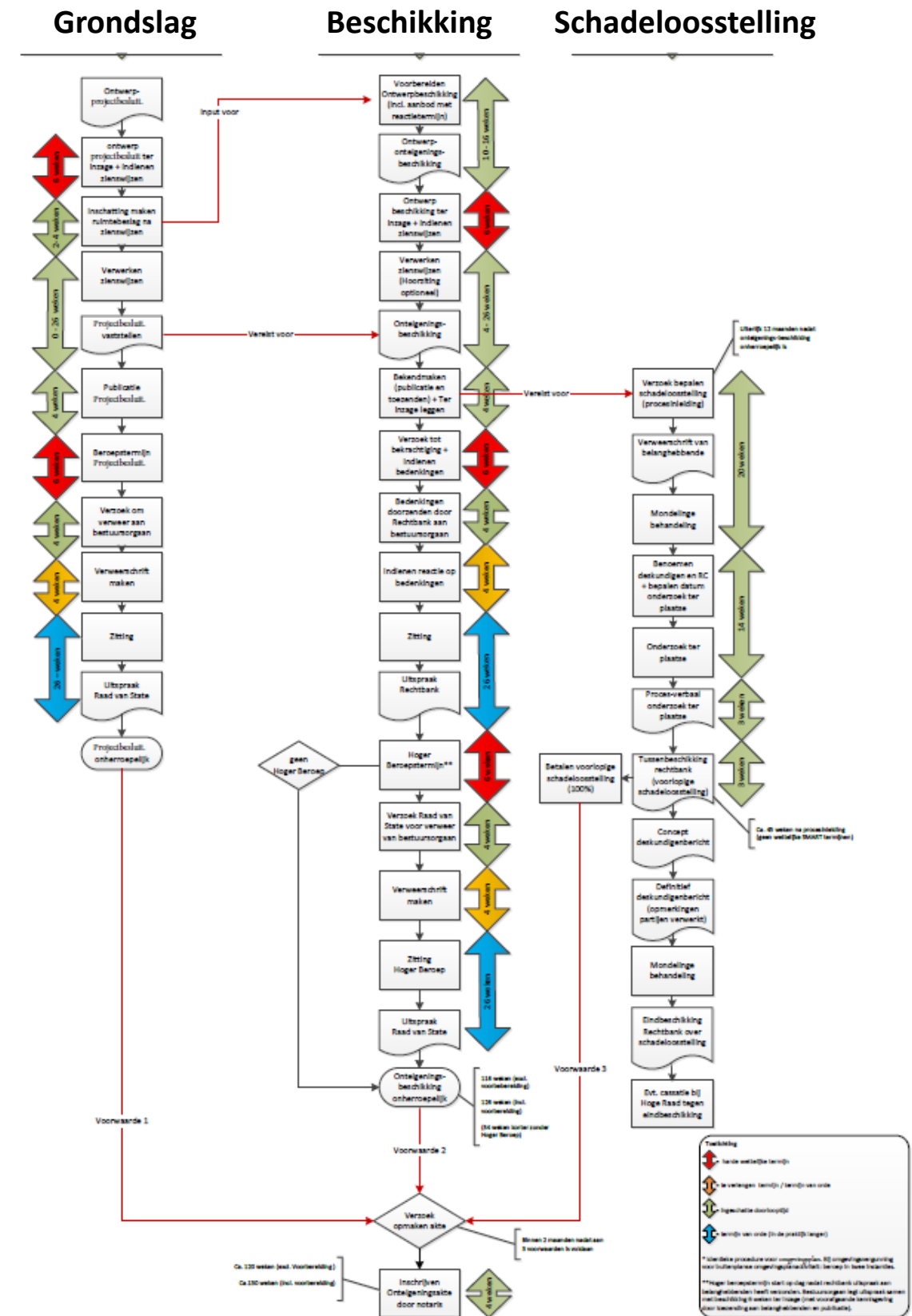
Provincie (PS) besluit zelf
over ontheiëning

Rechtbank bekrachtigt
besluit van provincie

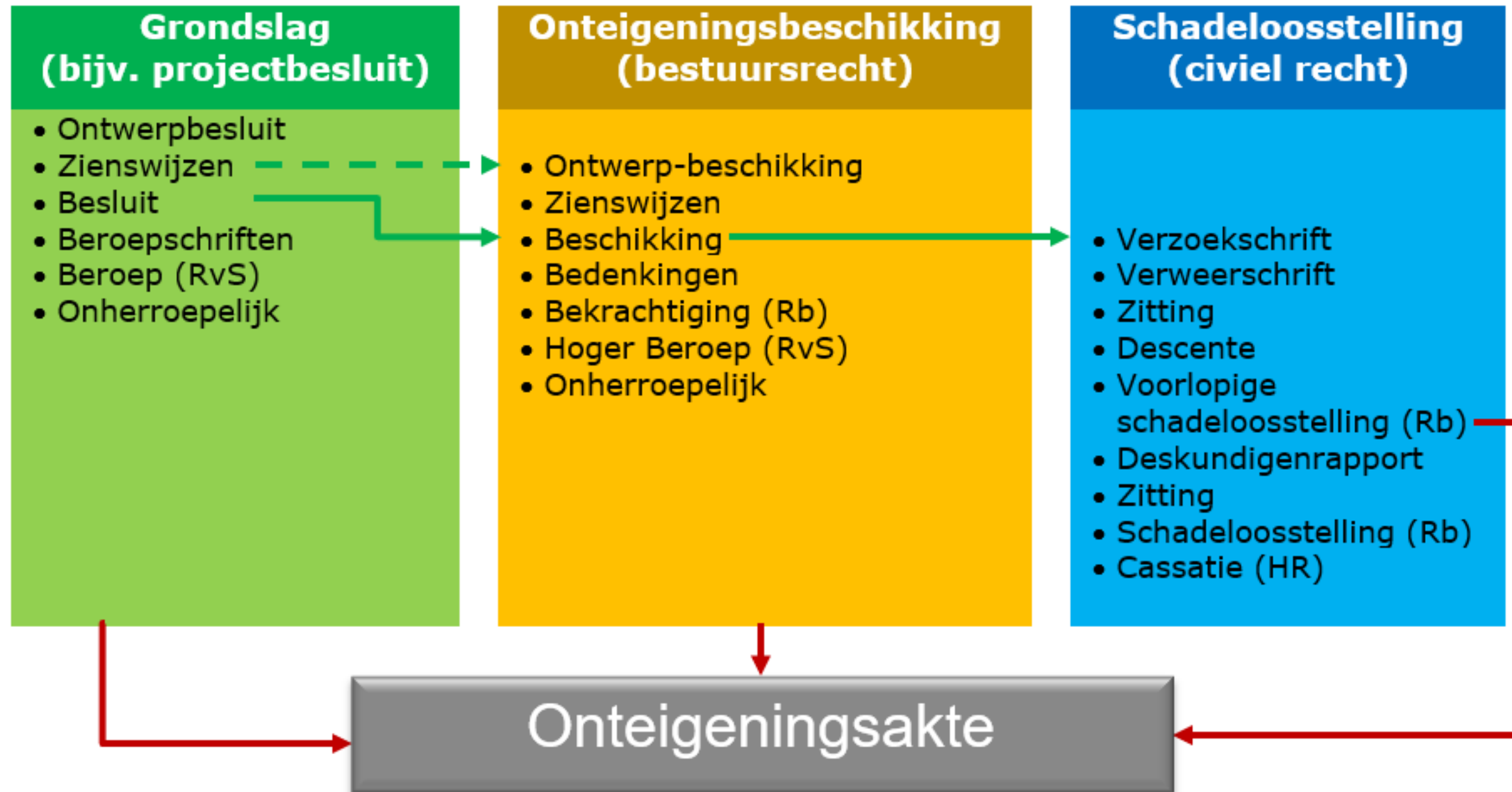
Beroep mogelijk bij RvS

Totale procedure onder Omgevingswet

- **Onteigeningsbelang volgt uit:**
  - Omgevingsplan;
  - Omgevingsvergunning voor “Bopa”;
  - Projectbesluit (meest voorkomende bij provincie).
- **3 procedures**
  - Grondslag (projectbesluit via GS)
  - Onteigeningsbeschikking (besluit door PS)
  - Schadeloosstelling
- **Doorlooptijden:**
  - Doel omgevingswet was verkorte procedure (“*eenvoudig beter*”)
  - Maar ... verwachting: (veel) langere doorlooptijd
  - Meer partijen in proces (bestuursrechter, civiele rechter)

Totale procedure onder Omgevingswet

Nieuw in de Omgevingswet

- Eén procedure
  - Niet ook GS (voorheen Titel II), maar alleen via PS
- GS bereidt beschikking voor, PS besluit
  - ontwerpbeschikking, zienswijzen (afd. 3.4 Awb), beschikking
- PS vraagt bestuursrechter om bekrachtiging
- Rechtsbescherming in twee instanties
  - Rechtbank (bekrachtigingsprocedure)
  - Afd. Bestuursrechtspraak RvS in hoger beroep
- Schadeloosstellingsprocedure civiele rechter (kan deels parallel aan bekrachtigingsprocedure)
  - Rechtbank
  - Cassatie bij Hoge Raad

Nieuw in de Omgevingswet

Besluitvorming door PS:

Ontwerp onteigeningsbeschikking met zienswijzennota wordt ter besluitvorming voorgelegd

De Kroon toetste voorheen, de bestuursrechter toetst straks.

Nieuwe procedure (Omgevingswet)

- Bekrachtigingsprocedure rechtbank

Ambtshalve basistoets: rechtbank wijst verzoek bekrachtiging af als:

- a. beschikking niet volgens wettelijke vormvoorschriften is voorbereid
- b. onteigeningsbelang ontbreekt
- c. noodzaak ontbreekt
- d. urgentie ontbreekt.

- ✓ Basistoets: ook als er geen bedenkingen zijn
- ✓ Bij ingediende bedenkingen: diepgaander toetsen c. en d.
- ✓ Geen getrappt stelsel zienswijzen en bedenkingen: opstelling eigenaar in minnelijk overleg en voorbereidingsprocedure weegt wel mee
- ✓ Toetsing ex nunc (voortgezet minnelijk overleg)

Samenwerking GS en PS

- Projectbesluit is meest voorkomende grondslag voor onteigening
  - Het projectbesluit is een GS bevoegdheid
  - Onteigening is een PS bevoegdheid

PS kan door GS vooraf via een statenmededeling worden geïnformeerd over het vaststellen van een projectbesluit wanneer in dat plan onteigening aan de orde kan zijn.

- Nota grondbeleid 2022 is de basis

Gevolgen voor provincie

- **Gevolgen voor provincie**
  - Eén procedure (bevoegdheid PS; geen GS).
  - Provincie maakt zelf beschikking (Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure). Niet meer via Kroon.
  - Geen (voor)toets meer door Kroon
  - Verzoek om bekrachtiging bij bestuursrechter (met mogelijkheid hoger beroep)
  - Langere doorlooptijd (route via PS en waarborgen ivm hoger beroep). Minimaal 2½, maar verwachting 3½ jaar.
  - Proces is geoefend voor inwerkingtreding, maar na 1-1-2024 zal eerste tijd wat stroef verlopen.
  - Community of Practice (CoP) (Landelijke “onteigenaars”:
RWS, provincies, waterschappen, gemeenten)
  - Kenniscentrum onteigening opgericht (18-12-2023)

Voor meer informatie:

- Website Informatiepunt Leefomgeving - [Onteigening](#)

- Wat is onteigening?
- Kenniscentrum
- Handreiking grondeigendom
- Praktijkgids onteigening

- [Majeure Projecten en Ontwikkelbedrijf](#)

- Bregje Somers (programmamanager)
- Roel Pennings (coördinator onteigening)
- Arianne Konings (grondverwerver en onteigening)

**Bedankt voor
uw aandacht**